

VERNIEUWINGEN BIJ OFFICIEERSOPLEIDINGEN

STRUCTUUR, ORGANISATIE EN INHOUD IN NIEUW PERSPECTIEF

Dit artikel is tot stand gekomen met medewerking van prof. dr. ir. P.J. Oonincx, voorzitter van het Opleidingsbestuur MS&T (NLDA), kapitein R.M.F.C. Schrijer, hoofd van de taakgroep Vaktechnische Opleiding Officiëren Verbindingsdienst (School Verbindingsdienst) en luitenant-kolonel E.R.L. Saiboo, Hoofd Kenniscentrum C2 Ondersteuning Landoptreden (School Verbindingsdienst).

De initiële opleiding van officieren van de Verbindingsdienst is aan veranderingen onderhevig, niet alleen het deel dat door de Nederlandse Defensie Academie wordt verzorgd, maar ook het vaktechnische deel op de School Verbindingsdienst. Het in dit artikel beschreven curriculum en de doorlopende leerlijnen tijdens de carrièrevorming zullen mogelijk worden beïnvloed door de komende bezuinigingen.

De Nederlandse Defensie Academie (NLDA) is op 14 november 2005 formeel opgericht door een fusie van bestaande opleidingsinstellingen van Defensie en omvat op dit moment onder andere de Koninklijke Militaire Academie (KMA) en het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM). Deze twee instituten faciliteren diverse initiële opleidingen van de krijgsmacht, waaronder de lang model militair wetenschappelijke officiersopleidingen. Tot de oprichting van de NLDA werden deze opleidingen voor land- en luchtmacht door de faculteit van de KMA verzorgd en voor de marine door de faculteit van het KIM. Sinds eind 2005 zijn deze faculteiten samengevoegd in één geïntegreerde faculteit, de Faculteit Militaire Wetenschappen (FMW) met locaties in Breda en Den Helder. Naast doelmatigheidsoverwegingen speelde ook het bevorderen van een cultuur van samenwerking tussen de defensieonderdelen hierbij een rol.

Parallel aan de organisatorische vernieuwing zijn ook de opleidingen tegen het licht gehouden. Na tientallen jaren tevergeefs pogingen te hebben ondernomen om de opleidingen aan KMA en KIM wetenschappelijk erkend te krijgen bood het verdrag van Bologna een mogelijkheid om dit nu wel te bereiken. In dit verdrag is het bachelor-master (bama) model als internationale standaard voor hoger onderwijs vastgelegd. Het aanbieden van onderwijs en het verlenen van universitaire graden is hiermee niet meer exclusief aan de reguliere universiteiten voorbehouden. Defensie heeft in het licht van dit verdrag besloten om ook de wetenschappelijke officiersopleidingen op internationaal geaccrediteerd bachelor niveau aan te bieden.

De ontwikkeling en accreditatie van de wetenschappelijke initiële opleidingen bij de NLDA is in handen gelegd van de Faculteit Militaire Wetenschappen, die zowel vanuit Breda als Den Helder opereert. Deze faculteit verzorgt vijf opleidingen, waarvan drie

met een groot aantal studenten geheel in eigen huis, te weten Krijgswetenschappen (KW), Militaire Bedrijfswetenschappen (MBW) en Militaire Systemen en Technologie (MS&T). De andere twee opleidingen Civiel Techniek (CiT) en Communicatie-, Informatie- en Commandovoeringssystemen (CICS) verlopen geheel of deels via respectievelijk de Universiteit Twente en de Open Universiteit.

MILITAIR BEDRIJF EN TECHNIEK

Cadetten voor de Verbindingsdienst werden tot voor kort opgeleid binnen CICS, echter om diverse redenen is besloten deze studierichting uit te faseren. Een van de belang-

rijkste redenen hiervoor is schaalvergroting van de huidige opleidingen door een beperkter aanbod aan studierichtingen voor adelborsten en cadetten, zie ook de recente beleidsbrief van minister Hillen. Gekozen is om in plaats van de huidige CICS opleiding een opleidingsvariant binnen de opleiding MS&T te creëren, die technische, bedrijfskundige en natuurlijk ook operationele ICT-aspecten verenigt. In de praktijk betekent dit, dat bestaand onderwijs uit de opleidingen MS&T en MBW gecombineerd zal gaan worden, aangevuld met een grote hoeveelheid onderwijs uit de ICT-sfeer. Hierbij zal het onderwijs uit een bestaande opleiding leidend zijn, aangezien varianten van bestaande civiel geaccrediteerde opleidingen niet opnieuw het accreditatieproces in hoeven te gaan. Voorwaarde bij de accreditatie is dan wel dat de nieuwe variant een substantieel deel van de bestaande onderwijscomponenten overneemt. Voor de nieuwe variant, die Militair Bedrijf en Techniek (MBT) is gedoopt, is dus de keuze gemaakt om deze binnen MS&T te accommoderen, de opleiding die het meest geestverwant met CICS is.

FACULTEIT MILITAIRE WETENSCHAPPEN DICHTBIJ ACCREDITATIE

De Faculteit Militaire Wetenschappen (FMW) van de Nederlandse Defensie Academie (NLDA), is een stap dichterbij de bachelor accreditatie van haar opleidingen. Minister Hans Hillen stuurde op 13 mei een brief aan de Tweede Kamer waarin hij toestemming vraagt om de benodigde vervolgstappen te kunnen zetten.

Een opleiding is in Nederland pas officieel erkend als een aantal stappen zijn doorlopen. Zo moet het bestuur van de opleiding ondergebracht zijn in een onafhankelijke stichting. In de brief vraagt de minister toestemming aan de Kamer om deze stichting op te mogen richten. Wanneer de Kamer instemt, is de stichting Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek NLDA een feit.

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie

Wanneer de stichting opgericht is moet

deze een formeel verzoek bij de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) aanvragen voor de officiële erkenning van de opleidingen. Na goedkeuring van de NVAO beslist uiteindelijk de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap of de opleidingen geaccrediteerd worden. De afgelopen jaren zijn de opleidingen van de FMW positief beoordeeld door een onafhankelijke commissie van *Quality Assurance Netherlands Universities* (QANU). De opleidingen voldoen aan de eisen die in Nederland worden gesteld aan wetenschappelijk onderwijs.

Faculteit Militaire Wetenschappen

De FMW, met vestigingen in Den Helder en Breda, is net als het Koninklijk Instituut voor de Marine en de Koninklijke Militaire Academie, een onderdeel van de NLDA. De FMW verzorgt het wetenschappelijk onderwijs op bachelorniveau aan toekomstige officieren van de krijgsmacht. Daarnaast verricht de FMW wetenschappelijk onderzoek in het belang van Defensie.

JOINT BETA-HART

De nieuwe opleidingsvariant die niet alleen door cadetten voor de Verbindingsdienst maar ook door Klu-CIS en diverse korpsen van de marine gevolgd zal worden kent een sterk beta-hart waar oog is voor diverse technische aspecten van militaire systemen. De cadetten leren hier te werken met een generiek model van een militair platform, waarvan de functionaliteiten gaandeweg de studie kwantitatief worden ingekleurd. In dit 'paarse' leermodel zal de landmachtcadet dus niet alleen rekenen aan voortstuwing d.m.v. rupsbanden maar zal deze ook kennis maken met vliegtuigaerodynamica en navigatiemiddelen aan boord van een fregat. Naast de beta-oriëntatie is er ruimte ingericht voor onderwijs in vakgebieden op management- en organisatieniveau en human resource management. Deze vakken zullen in combinatie met het technisch wetenschappelijk inzicht de cadetten genoeg bagage geven om tijdens hun studie een bedrijfsproject uit te voeren. Hierbij zullen ze zich als denktank van Defensie vastbijten op een aan hun opleiding gerelateerd probleem binnen de defensieorganisatie.

CURRICULUM MBT-IS VARIANT

Hoewel het curriculum in formele zin nog niet is vastgesteld, zijn de contouren al wel bekend. Verdeeld over 15 onderscheidende periodes geeft de onderstaande indeling het curriculum weer.

OPERATIONELE ICT

Bijzondere aandacht, bijna een heel studiejaar, krijgt de operationele ICT. De cadetten leren de beginselen van computersystemen, computernetwerken en computertalen zoals JAVA kennen. Verderop in de studie zal meer aandacht zijn voor informatie- en communicatiesystemen, informatiebeveiliging en informatiemanagement. Deze onderwijsonderdelen worden de komende jaren verder ontwikkeld in nauw overleg met het werkveld om tot een zo gebalanceerd mogelijk en voor het toekomstig werk zo goed voorbereidend als mogelijk onderwijspakket te komen. Door de verbreding in de studie en de aan te brengen beta-accnten zullen naar verwachting ook diverse universitaire trajecten voor het behalen van een masterdiploma open gaan. Ik [Red: prof. dr. ir. P.J. Oonincx] verwacht, dat het in dienst hebben van jonge officieren, die deze nieuwe oplei-

dingsvariant bewandeld hebben voor de betreffende dienstvakken, zoals de Verbindingsdienst, zeker een welkome verrijking zal betekenen binnen de krijgsmacht van de toekomst.

Voor de cadetten die zijn voorbestemd voor de Koninklijke Landmacht begint vervolgens de voortgezette vaktechnische opleiding.

VTO CLAS VERBINDINGSDIENST

Na voltooiing van de opleiding aan de NLDA volgen de cadetten Verbindingsdienst hun Voortgezette Technische Opleiding (VTO) bij de School Verbindingsdienst.

Deze VTO duurt 40 weken, waarin de cadetten worden voorbereid op een operationele verbindingsfunctie. De VTO is onderverdeeld in drie fases waarin kennis, vaardigheid en houding worden aangereikt die noodzakelijk zijn voor het functioneren als officier bij de Verbindingsdienst.

- Fase 1 richt zich op de taken en verantwoordelijkheden van een startende pelotonscommandant (PC) bij de Verbindingsdienst.
- Tijdens fase 2 wordt ingegaan op de ver-

Periode 1-3 (Breda)		
GOO	30 (EC)	MS&T
Lin. Algebra	4	MS&T
Periode 4 (Breda)		
Analyse 1	5	MS&T
Mechanica	4	MS&T
Programmeren	3	MS&T
Computersystemen	1	MS&T
Periode 5 (Breda)		
Analyse 2 (<i>deel van bestaand vak</i>)	2	MS&T
Statistiek	3	MS&T
Elektriciteit & Magnetisme	3	MS&T
Inleiding Stromingsleer	1	MS&T
Management & Organisatie 1	4	MBW
Periode 6 (Breda)		
Management & Organisatie 2	5	MBW
HRM	6	MBW
Verbreding module OR	1,5	MS&T
Periode 7 (Den Helder)		
Verbreding module OR	1,5	MS&T
Signalen & Systemen	4	<i>nieuw</i>
(<i>leunt op informatie uit MS&T</i>)		
Verdieping Communicatietechniek	3	MS&T
Periode 8 (Den Helder)		
Verbreding module OR	4	MS&T
Signalen & Systemen	1	<i>nieuw</i>
(<i>leunt op informatie uit MS&T</i>)		
Verdieping Communicatietechniek	4	MS&T
Computernetwerken	2	MS&T

Vak Informatiesystemen	2	<i>nieuw vak</i>
Periode 9 (Den Helder)		
Databases	3	MS&T
Verbreding Human Factors	3	MS&T
OO Programmeren	2	MS&T
Informatiebeveiliging	4	MS&T
Periode 10 (Den Helder)		
Verbreding Human Factors	4	MS&T
MTO 4	4	MBW
Int. Project	4	MBW
Software Engineering	1	MS&T
Periode 11 (Den Helder)		
Verdieping keuzemodule	3	MS&T
Voortgezette Mil. Systemen	5	MS&T
Periode 12 (Den Helder)		
Verdieping keuzemodule	4	MS&T
Voortgezette Mil. Systemen	5	MS&T
Vak Informatiesystemen	4	<i>nieuw vak</i>
Periode 13 (Den Helder)		
Vakken Informatiesystemen	13	<i>nieuw vak</i>
Periode 14 (Den Helder)		
Informatiebeveiliging	4	MS&T
Vakken Informatiesystemen	12	<i>nieuw vak</i>
IOV	1	
Periode 15 (Den Helder)		
IOV	2	
Scriptie	12	

volgfunctie bij de Verbindingsdienst.

- Fase 3 is gericht op de taken en verantwoordelijkheden van de officier bij de Verbindingsdienst in het algemeen.

Tijdens de VTO wordt er naast het opdoen van de benodigde kennis en vaardigheden ook specifiek aandacht besteed aan de (beroeps)houding van de cadet. Het beroepscompetentieprofiel is hierbij richtinggevend.

BEROEPSCOMPETENTIES

Het beroepscompetentieprofiel geeft samen met de uitgewerkte gedragsvoorbeelden uit het competentiewoordenboek Defensie, de competenties aan waar de cadet aan het einde van de opleiding over moet kunnen beschikken. De syllabus en het rooster geven daarnaast een leidraad, voor zowel begeleiders als de cadetten, om de richting te bepalen waarmee invulling wordt gegeven aan de wijze waarop de doelen bereikt dienen te worden.

Aangezien de VTO een individuele opleiding is, kan door competentiegericht onderwijs (CGO) per individu een plan gemaakt worden waarin zo effectief mogelijk wordt vastgelegd op welke wijze de einddoelen en –taken bereikt dienen te worden, het Persoonlijk Ontwikkelingsplan (POP).

Aan de hand van een gesprek wordt dit POP vastgelegd en hieruit volgt tevens een Begeleidingsplan voor de begeleiders.

De beoogde effecten die behaald dienen te worden zijn:

- De cadet is zich bewust van de eigen competenties.
- De cadet werkt actief aan eigen de competenties.
- De cadet toont aan dat hij de competenties op het gewenste niveau bewust in kan zetten.
- De cadet heeft het inzicht dat hij/zij verantwoordelijk is voor de eigen voortgang.
- De cadet heeft de wil om zich te ontwikkelen en te leren.

De confrontatie met de beroepspraktijk is een instrument dat hierbij veelvuldig wordt ingezet.

BEROEPSPRAKTIJK

De cadet volgt een verscheidenheid aan lessen bij de School Verbindingsdienst om de benodigde kennis en vaardigheden op te doen. Daarnaast worden ook een aantal externe lessen gevolgd, die verzorgd worden door ervaringsdeskundigen bij de operationele eenheden. De beroepspraktijkvorming wordt verdiept aan de hand van stages en werkbezoeken bij de operationele eenheden, waarbij inhoudelijk wordt aangesloten bij het centrale thema van de betreffende fase.

Tijdens oefeningen wordt een (leer)omgeving aangeboden waarin de theorie in de

praktijk kan worden gebracht. Hier staan commandovoering (COVO) en praktijkvorming centraal. Aan gelegenheden voor reflectie is geen gebrek; deze reflectie draagt bij aan de persoonlijke ontwikkeling van de toekomstige officier.

VIA REFLECTIE NAAR PERSOONLIJKE ONTWIKKELING

Het leerinstrument ‘Opdrachten’ vormt de rode draad van de VTO. Deze opdrachten sluiten aan bij generieke scenario’s, zoals Trutta. Het proces ‘Opdrachten’ kan in drie stappen worden verdeeld.

Opdrachten, zelfstandig uit te voeren, die leiden tot een eindproduct. De eindproducten worden mede beoordeeld door assessoren, ervaren collega’s uit de beroepspraktijk.

Naast het eindproduct dient de cadet ook aan te geven op welke wijze hij de opdracht heeft uitgewerkt in de theoretische verantwoording.

De derde stap is de zelfreflectie, waarin de cadet het eigen handelen beschouwt om de processen te herkennen en doorgronden die bewust of onbewust hebben plaatsgevonden bij de totstandkoming van het eindproduct. Het gaat hier niet alleen om denkprocessen, maar ook om gedrag. Deze reflectie wordt gebruikt om gelijksoortige situaties in de toekomst beter te kunnen hanteren.

Deze drie onderdelen komen bijeen in het portfolio dat de cadet per fase samenstelt en vormt een uitstekende basis om inzicht te geven in de ontwikkeling van de cadet gedurende de gehele opleiding.

De uitwerking van de opdrachten wordt geëvalueerd en doorgesproken aan het einde van de fase en dient naast de geobserveerde gedragingen die tijdens het doorlopen van de fase zijn opgenomen in het leerlingvolgsysteem, als vertrekpunt voor het POP voor de volgende fase.

De VTO is een belangrijk tussenstation in de vaktechnische leerlijn maar zeker geen eindpunt van de (doorlopende) leerlijn voor officieren van de Verbindingsdienst. Een leven lang leren, dat is het voorland.

DOORLOPENDE LEERLIJN OFFICIEREN GESLOTEN?

De wereld verandert. Om een operationeel voordeel te blijven behouden op onze tegenstanders zullen veranderingen van Tactics, Techniques en Procedures eerder regel dan uitzondering zijn. De operationele beroepspraktijk past zich aan aan de gewijzigde omstandigheden.

De vraag kan worden gesteld in hoeverre er op dit moment sprake is van een sluitende doorlopende leerlijn die civiel onderwijs, NLDA, de initiële vaktechnische opleiding (beroepspraktijk onderbouw officieren) en de (vervolg) vaktechnische opleidingen (beroepspraktijk bovenbouw officieren) met elkaar verbindt.

Zoals in dit artikel is geschetst, zijn bij de leerlijn voor Officieren van de Verbindingsdienst diverse spelers nauw betrokken. Los van inhoud, organisatie en structuur kan worden gesteld dat het onderwijs in Nederland doorlopend in beweging is en daarnaast is ook de beroepspraktijk voor officieren en zeker voor officieren met als werkveld ‘ICT’ onafgebroken in beweging.

Vastgesteld kan worden dat de interface NLDA met VTO werkbaar is ingeregeld. Ook kan worden vastgesteld dat de sterk aangepaste VTO aansluiting heeft behouden bij de beroepspraktijk onderbouw officieren Verbindingsdienst - van de operationele inzet van de Koninklijke Landmacht anno 2011.

De bovenbouw van de loopbaan van officieren, tot nu toe buiten schot gebleven, en de leerlijn die daar naar toe leidt komt nog nadrukkelijker dan voorheen in een nieuw perspectief te staan.

OFFICIEREN VERBINDINGSDIENST IN NIEUW PERSPECTIEF

De rol van de officieren van de Verbindingsdienst in de toekomst, in de bovenbouw van hun loopbaan, kan niet los worden gezien van de kwantitatief sterk afgeslankte bovenbouw voor officieren in algemene zin, binnen Defensie.

Vernieuwing en vaktechnische heroriëntatie, juist voor de bovenbouw van de loopbaan, zijn enerzijds onvermijdelijk als gevolg van de reorganisaties bij Defensie en anderzijds noodzakelijk als gevolg van een operationele beroepspraktijk die sterk in beweging is.

Tot slot kan bij dat nieuwe perspectief het behouden en versterken van de aansluiting bij de drie hoofdtaken van Defensie niet worden genegeerd. Het middel, de doorlopende (vaktechnische) leerlijn voor officieren van de Verbindingsdienst, dient in het perspectief te zijn van de drie hoofdtaken van Defensie.